

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DŘÍVĚJŠÍ DRUHÁ SEKCE

VĚC BLÜCHER proti ČESKÉ REPUBLICCE

(stížnost č. 58580/00)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

11. ledna 2005

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Blücher proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení

pánové J.-P. COSTA, *předseda,*

A. B. BAKA,

L. LOUCAIDES,

K. JUNGWIERT,

V. BUTKEVYCH,

M. UGREKHELIDZE

paní A. MULARONI, *soudci,*

a paní S. DOLLÉ, *tajemnice sekce,*

po poradě konané ve dnech 19. října 2004 a 7. prosince 2004,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat posledně uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 58580/00) směřující proti České republice, kterou dne 6. června 2000 podal Soudu český občan pan Nicolaus Blücher („stěžovatel“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupuje paní S. Konrad, advokátka zapsaná u německé advokátní komory, a pan R. Hunter, advokát zapsaný u advokátní komory Anglie a Walesu. Česká vláda („vláda“) je zastoupena svým zmocněncem panem V. Schormem.

3. Stěžovatel namítal nespravedlivost jím zahájených restitučních řízení s odůvodněním, že výklad příslušných právních ustanovení provedený vnitrostátními soudy byl svévolný, že mu nebyla dána přiměřená možnost předložit vlastní argumenty a že na něj bylo uvaleno nepřiměřené důkazní břemeno.

4. Stížnost byla přidělena třetí sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). V souladu s článkem 26 odst. 1 Jednacího řádu Soudu byl v rámci této sekce ustaven senát k projednání případu (článek 27 odst. 1 Úmluvy).

5. Dne 1. listopadu 2001 Soud pozměnil složení svých sekcí (článek 25 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). Předmětná stížnost byla přidělena takto obměněné druhé sekci (článek 52 odst. 1).

6. Rozhodnutím ze dne 24. srpna 2004 senát prohlásil stížnost za částečně přijatelnou.

7. Vláda podala písemné stanovisko k odůvodněnosti stížnosti a stěžovatel na podporu své stížnosti předložil různé podklady (článek 59 odst. 1 Jednacího řádu Soudu).

8. Dne 19. října 2004 se v Paláci lidských práv ve Štrasburku konalo veřejné jednání (článek 59 odst. 3 Jednacího řádu Soudu).

Tohoto jednání se zúčastnili:

– *za vládu*

pan V. SCHORM,
pan J. KMEC,

*zmocněnec,
konzultant;*

– *za stěžovatele*

pan R. HUNTER,
paní S. KONRAD,

právní zástupci.

Soud vyslechl proslovy pana Schorma, pana Huntera a paní Konrad a jejich odpovědi na dotazy soudců.

9. Dne 1. listopadu 2004 Soud pozměnil složení svých sekcí (článek 25 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). Stížnost však byla nadále projednávána senátem dřívější druhé sekce ve stejném složení jako před uvedeným datem.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

10. Stěžovatel je bratranec Alexandera Blüchera, hraběte z Wahlstattu, který v roce 1948 zdědil rozsáhlý soubor nemovitostí nacházejících se na území České republiky. Veškerý tento majetek byl následně bez náhrady znárodněn. Alexander Blücher zemřel v roce 1974 poté, co o svém majetku pořídil závěť, kterou je třeba vykládat podle práva ostrova Guernesey a v níž odkázal a) 500 liber šterlinků a veškeré vozy svému řidiči, b) 500 liber šterlinků své hospodyně, c) veškerý svůj majetek nacházející se v Jižní Africe svému bratranci W. S. a d) „*to my cousin Nicholas Blücher absolutely (...) my family papers, jewels, portraits and generally all my estate other than bequeathed under (a), (b) and (c) above*“ [svému bratranci Nicolausi Blücherovi veškeré (...) dokumenty, šperky a rodinné portréty a dále veškerý majetek, který není uveden pod písmeny a), b) a c) výše].

A. Řízení zahájené před Pozemkovým úřadem v Ostravě

11. Stěžovatel v roce 1992 podal u Pozemkového úřadu v Ostravě žádost o vydání nemovitostí nacházejících se v Hrabové, Výškovcích, Horní Polance a Dolní Polance. Svoji žádost opíral o § 4 odst. 2 písm. a) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, přičemž tvrdil, že je univerzálním dědicem ze závěti po Alexanderu Blücherovi.

12. Pozemkový úřad dne 7. dubna 1994 jeho žádost zamítl z toho důvodu, že za osoby oprávněné uplatnit restituční nárok nelze považovat ty, které sice samy splňují podmínku státního občanství a trvalého pobytu, avšak svůj požadavek odvozují od původního vlastníka, který těmto podmínkám nevyhovuje.

13. Krajský soud v Ostravě toto rozhodnutí dne 18. srpna 1994 zrušil s odůvodněním, že v rámci dokazování je třeba ještě předložit osvědčení o rozhodnutí vydaném v řízení o dědictví po Alexanderu Blücherovi. Soud dospěl k názoru, že je-li stěžovatel oprávněn uplatnit nárok na vydání majetku podle § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 229/1991 Sb., nelze splnění stanovených podmínek požadovat i u původního vlastníka a otázka státního občanství Alexandra Blüchera tedy není rozhodující.

14. Dne 15. března 1995 pozemkový úřad opětovně zamítl stěžovatelu žádost, protože tento nedoložil svůj trvalý pobyt v České republice.

15. Krajský soud toto rozhodnutí dne 8. prosince 1995 potvrdil, ovšem z jiných důvodů. Podle krajského soudu stěžovatel splňoval podmínku pobytu, avšak v souladu s obsahem závěti o sobě nemohl tvrdit, že je univerzálním závětním dědicem ve smyslu § 4 odst. 2 písm. a) zákona č. 229/1991 Sb., ani závětním dědicem ustanoveným pro určitou část pozůstalosti (vyjádřenou číselně) ve smyslu písmene b) uvedeného ustanovení.

16. Dne 30. ledna 1996 podal stěžovatel proti rozhodnutí ze dne 8. prosince 1995 ústavní stížnost, v níž tvrdil, že je dědicem celého majetku svého bratrance, a napadl svévolný výklad závěti provedený soudem.

17. Vláda poukazuje na to, že dne 15. července 1996 vyzval soudce zpravodaj Ústavního soudu stěžovatele k předložení doplňujícího vyjádření a dne 21. března 1997 požádal právní zástupkyni stěžovatele, aby Ústavnímu soudu předala podklady prokazující státní občanství původního vlastníka, Alexandra Blüchera. Vyjádření bylo Ústavnímu soudu doručeno dne 10. dubna 1997.

18. Ústavní soud dne 30. května 1997 stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Ústavní soud po posouzení předložených písemných důkazů dospěl k názoru, že původní vlastník, Alexander Blücher, měl britské a nikoliv československé státní občanství, jak to požaduje zákon č. 229/1991 Sb. Podle názoru Ústavního soudu se však nelze domáhat vydání věci, jestliže nebylo prokázáno, že by původní vlastník byl osobou oprávněnou podle § 4 odst. 1 uvedeného zákona.

B. Řízení zahájené před Pozemkovým úřadem v Novém Jičíně

19. Krajský soud v Ostravě dne 25. ledna 1994 zrušil první zamítavé rozhodnutí Okresního pozemkového úřadu v Novém Jičíně. Ten pak dne 8. srpna 1997 vydal na základě rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. května 1997 nové rozhodnutí, kterým zamítl návrh stěžovatele na vydání nemovitostí ve Studénce, Jistebníku, Bravanticích, Olbramicích, Zbyslavicích a Štramberku.

20. Městský soud v Praze dne 23. června 1999 potvrdil rozhodnutí ze dne 8. srpna 1997. Městský soud se necítil vázán rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 30. května 1997 a na rozdíl od správních orgánů vyslovil názor, že české občanství původního vlastníka nepředstavuje podmínku pro to, aby bylo stěžovateli přiznáno postavení oprávněné osoby. Městský soud nicméně shledal, že stěžovatele nelze považovat za závětního dědice ve smyslu § 4 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., neboť na základě zbytkové klauzule závěti zdědil pouze jednotlivé věci nebo práva.

21. Ústavní soud dne 3. února 2000 odmítl ústavní stížnost směřující proti rozhodnutím vydaným ve dnech 23. června 1999 a 8. srpna 1997 pro zjevnou neopodstatněnost. V tomto svém podání stěžovatel mimo jiné zpochybňoval výklad závěti provedený soudem,

jakož i závěr, že původní vlastník československé občanství neměl. Ústavní soud své rozhodnutí odůvodnil stejným způsobem jako rozhodnutí ze dne 9. prosince 1999 (viz § 23 níže).

C. Řízení zahájené před Pozemkovým úřadem v Opavě

22. Okresní pozemkový úřad v Opavě dne 11. května 1998 zamítl návrh stěžovatele na vydání části majetku nacházejícího se v Raduni. Téhož dne pozemkový úřad zamítl dvě dohody o vydání věci, které se týkaly jiných nemovitostí. Tentýž správní orgán s poukazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. května 1997 rozhodl, že stěžovatel není osobu oprávněnou k restituci, protože Alexander Blücher neměl české občanství.

23. Dne 23. června 1999 Městský soud v Praze potvrdil tři rozhodnutí vydaná dne 11. května 1998. Na rozdíl od rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. května 1997 shledal, že otázka státního občanství původního vlastníka není rozhodující, že však stěžovatel nemá postavení závětního dědice ve smyslu § 4 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb.

24. Dne 9. prosince 1999 Ústavní soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost ústavní stížnost, kterou stěžovatel podal proti rozsudku ze dne 23. června 1999 a proti prvním z rozhodnutí vydaných dne 11. května 1998. Ústavní soud se neztotožnil s názorem městského soudu v otázce státního občanství původního vlastníka a uvedl, že:

„Osoby uplatňující nároky po smrti zůstavitele jsou oprávněnými pouze tehdy, jestliže původní vlastník mohl restituční nárok uplatnit, tj. jestliže splnil i podmínku vztahující se ke státnímu občanství. Jiný výklad by zvýhodňoval osoby uplatňující nároky po zemřelých vlastnících, kteří by sami podmínku státního občanství nesplňovali (...). Z pohledu obecného by opačný výklad vedl k nepřijatelnému závěru, dle něhož právní nástupce disponuje větším okruhem práv, než jeho právní předchůdce [zásada *nemo plus juris ad alium transferre potest*]. Stěžovatel však neprokázal existenci československého státního občanství Alexandera Blüchera ani v řízení před pozemkovým úřadem, ani před městským soudem.“

25. Ve dnech 11. a 12. ledna 2000 Ústavní soud odmítl další dvě ústavní stížnosti podané stěžovatelem proti rozsudku ze dne 23. června 1999 a proti druhému a třetímu rozhodnutí pozemkového úřadu ze dne 11. května 1998. Tyto ústavní stížnosti byly odmítnuty pro předčasnost.

26. Vláda podotýká, že Pozemkový úřad v Opavě dne 17. října 2000 vydal dvě rozhodnutí, podle nichž stěžovatel není vlastníkem majetku v Raduni, který byl předmětem restitučních dohod zamítnutých dne 11. května 1998, a že přitom dospěl k závěru, že otázka, zda lze stěžovatele považovat za osobu oprávněnou k restituci, již byla vyřešena.

Dne 27. února 2002 se před Městským soudem v Praze konalo ústní jednání, na němž soud určil právní zástupkyni stěžovatele lhůtu v trvání tří měsíců k předložení potvrzení o československém občanství původního vlastníka nemovitostí; na žádost stěžovatele byla tato lhůta prodloužena do konce září. Dne 4. prosince 2002 vydal Městský soud v Praze na závěr ústního jednání dva rozsudky, jimiž potvrdil rozhodnutí ze dne 17. října 2000, přičemž uvedl, že pozemkový úřad se řídil jeho názorem vyjádřeným v rozsudku ze dne 23. června 1999. S odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. prosince 1999 městský soud shledal, že se stěžovateli v dané věci nepodařilo prokázat československé občanství zůstavitele.

Ústavní soud ve dnech 3. června a 9. října 2003 odmítl ústavní stížnosti podané stěžovatelem proti rozhodnutím ze dne 4. prosince 2002 pro zjevnou neopodstatněnost, přičemž se odvolal na svá předchozí rozhodnutí a připomněl zásadu, podle níž nikdo nemůže na jiného převést více práv, než kolik jich sám má.

Soud podotýká, že posledně uvedené řízení je předmětem jiné stížnosti podané stěžovatelem, zaregistrované pod č. 38751/03.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

27. Podle § 4 odst. 1 je osobou oprávněnou pouze státní občan České a Slovenské Federativní Republiky (který má trvalý pobyt na jejím území – podmínka platná do 8. února 1996), jehož půda, budovy a stavby, patřící k zemědělské usedlosti, za určitých podmínek přešly na stát nebo na jiné právnické osoby v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990.

28. Ustanovení § 4 odst. 2 říká, že zemřela-li osoba takto zbavená své nemovitosti před uplynutím lhůty uvedené v § 13, nebo byla-li před uplynutím této lhůty prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami, pokud jsou státními občany České a Slovenské Federativní Republiky (a mají trvalý pobyt na jejím území – podmínka platná do 8. února 1996), mimo jiné tyto fyzické osoby:

a) dědic ze závěti, který nabyt celého dědictví;

b) dědic ze závěti, který nabyt vlastnictví v míře odpovídající jeho dědickému podílu; to neplatí, jestliže dědici podle závěti připadly jen jednotlivé věci nebo práva; byl-li dědic závětí ustanoven jen k určité části nemovitosti, na kterou se vztahuje povinnost vydání, je oprávněn pouze k této části nemovitosti.

29. V § 9 je upraven způsob uplatnění nároku. Podle tohoto ustanovení oprávněná osoba uplatní svůj nárok u pozemkového úřadu a zároveň vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti. Jestliže obě strany neuzavřou dohodu o vydání nemovitosti ve lhůtě šedesáti dnů od podání výzvy, rozhodne o vlastnictví oprávněné osoby pozemkový úřad. Rozhodnutí pozemkového úřadu může přezkoumat soud.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K PŘEDBĚŽNÝM NÁMITKÁM VLÁDY

A. Nedodržení šestiměsíční lhůty v případě řízení zahájeného před Pozemkovým úřadem v Ostravě

30. Ve svém stanovisku ze dne 4. října 2004 vláda poprvé poukazuje na nedodržení lhůty k podání stížnosti v části týkající se nespravedlivosti řízení zahájeného před Pozemkovým úřadem v Ostravě, které skončilo vydáním rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. května 1997. Vláda připomíná závěr, k němuž Soud dospěl ve svém rozsudku ve věci *Belaousof a ostatní proti Řecku* (č. 66296/01, § 36 a 38, rozsudek ze dne 27. května 2004).

Šestiměsíční lhůta podle tohoto rozsudku zaručuje mimo jiné právní jistotu a Soud může na její nedodržení poukázat i tehdy, když vláda nevznesla předběžnou námitku nedodržení výše uvedené lhůty anebo takovou námitku sice vznesla, tak jako tomu bylo v tomto případě, ovšem teprve po vydání rozhodnutí o přijatelnosti.

Na jednání konaném dne 19. října 2004 vláda dodala, že stěžovatel zjevně nepopírá skutečnost, že uvedené řízení nebylo předmětem projednávání stížnosti. Vláda nicméně připustila, že rozhodnutí vydaná ve výše uvedeném řízení mají význam pro osvětlení právní debaty v obou pozdějších řízeních.

31. Stěžovatel se k tomuto bodu nevyjádřil.

32. Podle Soudu ze spisu nijak nevyplývá, že by stěžovatel jakkoli zamýšlel, aby se Soud výše uvedeným řízením zabýval. Na toto řízení stěžovatel naopak zjevně poukazoval proto, aby s pomocí rozhodnutí, která v jeho průběhu vydal Krajský soud v Ostravě, podpořil svou argumentaci, podle níž otázka státního občanství jeho bratrance nebyla pro rozhodování ve věci podstatná.

33. S ohledem na svá zjištění a na závěr učiněný v této věci Soud nepovažuje za nutné se k této předběžné námitce vlády vyjadřovat.

B. Nedodržení šestiměsíční lhůty v případě části stížnosti týkající se nemožnosti stěžovatele hájit svou věc v řízení před Ústavním soudem

34. Vláda ve svém stanovisku ze dne 4. října 2004 dále uvádí, že stěžovatel svou námitku, podle níž mu Ústavní soud neposkytl přiměřenou možnost k předložení argumentů ohledně státního občanství původního vlastníka, neuplatnil ve lhůtě šesti měsíců, nýbrž teprve ve svém stanovisku k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti předloženém dne 30. září 2003, a že nikdy předtím „v tomto smyslu“ spravedlivost řízení před Ústavním soudem nezpochybňoval.

Na jednání konaném dne 19. října 2004 vláda prohlásila, že tuto otázku ponechává na uvážení Soudu.

35. Soud poznamenává, že v jedné ze svých námitek vznesených v této věci již při podání stížnosti stěžovatel poukazoval na nespravedlivost restitučních řízení vedených před vnitrostátními orgány a že v této souvislosti upozorňoval na některé skutečnosti, které dle jeho názoru nebyly v souladu se zásadami spravedlivého procesu.

36. Soud již dříve uvedl (*K. a T. proti Finsku* [velký senát], č. 25702/94, § 141 a 147, ESLP 2001-VII, *Gustafsson proti Švédsku*, rozsudek ze dne 25. dubna 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-II, § 47 a 51), že mu nic nebrání v tom, aby zohlednil doplňující informace a nové argumenty k posouzení odůvodněnosti jednotlivých námitek stěžovatele vznesených na základě Úmluvy, považuje-li je Soud za relevantní. Nic nebrání zejména velkému senátu v tom, aby se seznámil s „novými“ skutečnostmi, které spočívají buď v dalších podrobnostech ohledně skutkových okolností, z nichž vycházely námitky prohlášené senátem za přijatelné, nebo v související právní argumentaci (*McMichael proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 24. února 1995, série A č. 307-B, § 73, *Sahin proti Německu* [velký senát], č. 30943/96, § 43, ESLP 2003-VIII).

37. Vzhledem k tomu, že stěžovatel ve svém stanovisku pouze rozvedl argumenty uvedené ve formuláři stížnosti, se Soud domnívá, že výše uvedená zjištění platí rovněž

v projednávaném případě, a to tím spíše, že podle vlády stěžovatel nikdy nezpochybňoval spravedlivost řízení „v tomto smyslu“.

38. Soud proto shledal, že námitku vlády týkající se opožděného podání je třeba zamítnout, přičemž připomenul, že řízení je třeba hodnotit jako celek.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

39. V rámci své námitky týkající se nespravedlivosti restitučních řízení vedených před vnitrostátními orgány stěžovatel tvrdí, že v těchto řízeních došlo k několika zvratům v tom směru, že jednotlivé orgány přisouvaly rozhodující význam odlišným skutečnostem, čímž měl být zbaven možnosti dát účinně přezkoumat svá tvrzení týkající se závěti svého bratrance a jeho pozůstalosti. Stěžovatel dále argumentuje, že soudy vyložily příslušná ustanovení svévolně a uvalily na něj nepřiměřené důkazní břemeno tím, že mu uložily splnění podmínky, která nebyla v zákoně stanovena.

V této souvislosti stěžovatel poukazuje na článek 6 odst. 1 Úmluvy, jehož relevantní část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech a závazcích (...)“

A. Tvrzení stran

1. Stěžovatel

40. Stěžovatel uvádí, že v rozporu s cílem proklamovaným v zákoně č. 229/1991 Sb. neměl možnost dosáhnout nápravy majetkové krivdy, kterou utrpěl jeho bratranec Alexander Blücher, přestože zdědil veškeré nemovitosti a má české občanství. Příčinou toho byla dle jeho mínění skutečnost, že jím zahájená řízení nebyla spravedlivá, což se mělo projevovat v tom, že na něj bylo uvaleno nepřiměřené důkazní břemeno a že příslušné soudy dospěly ke zjevně svévolným závěrům.

41. Stěžovatel namítá, že příslušné orgány až do roku 1997 zamítaly jeho restituční nároky z důvodů vztahujících se k jeho postavení jakožto závětního dědice nebo jeho trvalého pobytu. Po vydání rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. května 1997 se řízení soustředilo na státní občanství původního vlastníka, zatímco v rozhodnutích ze dne 23. června 1999 Městský soud v Praze kladl zásadní důraz na otázku závěti. Ústavní soud se po odmítnutí ústavních stížností směřujících proti těmto posledně uvedeným rozhodnutím znovu zaměřil na skutečnost, že Alexander Blücher neměl československé občanství, aniž by však stěžovateli umožnil předložit doplňující argumenty nebo důkazy. Teprve v roce 2002, tedy dlouho po skončení řízení, která jsou předmětem stížnosti projednávané před Soudem, se městský soud přiklonil k argumentaci Ústavního soudu. Podle stěžovatele byla tedy předmětná řízení poznamenána neustálými zvraty, pokud se jedná o odůvodnění rozhodnutí příslušných orgánů, v důsledku čehož se měnily podmínky, které měl splňovat, jakož i důkazy, které měl předkládat.

42. Ohledně podmínky československého občanství původního vlastníka stěžovatel uvádí, že po zrušení této podmínky zákonem č. 93/1992 Sb. již zákon č. 229/1991 Sb. v době,

kdy došlo k předmětným událostem, její splnění nepožadoval. To potvrzují nejen některá rozhodnutí vydaná v této věci (např. rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze srpna 1994 a rozsudky ze dne 23. června 1999), ale také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. července 1993 a stanoviska znalců, na které se stěžovatel obrátil a podle nichž neexistuje žádný zákonný důvod k tomu, aby osoba oprávněná podle § 4 odst. 2 uvedeného zákona mohla být vyzvána k předložení důkazů o tom, že původní vlastník tuto podmínku splňoval. Ústavní soud se tedy ve svých rozhodnutích vydaných ve věci zjevně mýlil, když nevycházel ze znění zákona, nýbrž se opíral o doktrínu *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*, kterou lze považovat pouze za obecné pravidlo a nelze ji na daný případ použít.

Stěžovatel je proto přesvědčen, že soudy postupovaly svévolně, když po něm požadovaly, aby prokázal československé občanství Alexandra Blüchera, zesnulého v roce 1974, a v podstatě nahradily zákonodárce, jemuž jedinému přísluší stanovit podmínky restituce. Soudy tak způsobily, že stěžovatel přišel o reálnou šanci domoci se svých práv. Tento požadavek je totiž *prima facie* v rozporu s pravidly právní logiky a klade na stěžovatele nepřiměřené a nespravedlivé důkazní břemeno.

43. Stěžovatel s poukazem na odlišná stanoviska vyjádřená ve věci *Kopecký proti Slovensku* ([velký senát], č. 44912/98, rozsudek ze dne 28. září 2004) tvrdí, že zásada rovnosti zbraní zahrnuje rovněž rovnost břemen, která jsou na účastníky řízení kladena a která nesmí být nepřiměřená, a že v opačném případě nelze řízení jako celek považovat za spravedlivé.

44. Stěžovatel v dané věci tvrdí, že českým soudům předložil značný počet důkazů týkajících se otázky státního občanství svého bratrance, které potvrzují, že k okamžiku znárodnění v roce 1948 měla rodina Blücherových v Raduni hlavní sídlo již po více než sto let. Tyto důkazy nicméně nebyly shledány za postačující, když Ústavní soud požadoval formální doklad prokazující státní občanství Alexandra Blüchera. Vzhledem k tomu, že Alexander Blücher zemřel v roce 1974 bezdětný, není nijak překvapující, že on sám takový doklad neměl. V tomto ohledu stěžovatel podotýká, že v případě zničení části matriky vláda odkazuje na jiné kritérium pro posouzení důkazního břemene a dovolává se svého druhu *vis maior* ve svůj prospěch. Stěžovatel dodává, že takový přístup českých orgánů se značně liší od postupu jiných soudů (včetně některých mezinárodních) v obdobných případech.

45. Na posledním místě stěžovatel v souvislosti s otázkou závěti sepsané Alexandrem Blücherem uvádí, že úkolem soudů v předmětné věci bylo zjistit, jaká by byla vůle zůstavitele, pokud by se zkonfiskovaný majetek nacházel v jeho držbě v okamžiku, kdy pořizoval poslední vůli. Podle soudů však nebylo nutné objasňovat otázku, jak mělo být podle závěti s předmětným majetkem naloženo a jakou část dědictví stěžovatel ve skutečnosti nabył; stačilo jim zjištění, že stěžovatel na základě zbytkové klauzule závěti zdědil pouze jednotlivé věci nebo práva.

Ostravský a pražský soud tedy dle názoru stěžovatele nevzal v úvahu vůli jeho bratrance, která byla určitá a jednoznačná, když použily zjevně nesprávnou úvahu neslučitelnou s právní logikou. Dle jeho názoru jsou proto jejich rozhodnutí svévolná.

2. Vláda

46. S poukazem na rozhodnutí vydaná v řízení zahájeném před Pozemkovým úřadem v Ostravě vláda poznamenává, že rámec právního posouzení byl vymezen již od počátku, a to ještě před vydáním rozhodnutí, která jsou předmětem této stížnosti. Zmíněný pozemkový úřad

totiž ve svém rozhodnutí z dubna 1994 poprvé použil argumentaci, kterou posléze nastalo převzal Ústavní soud a s níž se později ztotožnil také Městský soud v Praze.

Na základě shrnutí průběhu řízení zahájených před pozemkovými úřady v Novém Jičíně a v Opavě vláda dospívá k závěru, že stěžovatel pouze polemizuje se skutkovými zjištěními a s právním posouzením vnitrostátních orgánů, a tvrdí, že obě strany měly dostatečné a rovné příležitosti k obhajobě svých tvrzení. Vláda se domnívá, že skutečnosti, které stěžovatel napadá, nemohly mít žádný dopad na jeho právo na spravedlivý proces.

47. Vláda dále uvádí, že v projednávaném případě se jednalo o výklad ustanovení zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a to pro účely posouzení, zda byly splněny podmínky stanovené pro vydání věci, a připomíná, že Soud v této oblasti nemůže nahrazovat vnitrostátní orgány. Podle vlády nelze výklad provedený vnitrostátními soudy považovat za svévolný, to znamená za *prima facie* v rozporu s pravidly právní logiky. Vzniku polemik o správnosti výkladu zákonných ustanovení se totiž nelze vyhnout a prosazení jednoho názoru na úkor jiného nečiní *ipso facto* svévolným výklad, který nakonec nebyl zvolen.

48. Vláda rovněž nesouhlasí s argumentem stěžovatele, podle kterého soudy nezohlednily důkazy, jejichž předložení samy požadovaly. Toto tvrzení je nepravdivé, neboť stěžovatel z vlastního podnětu předložil důkazy o části pozůstalosti, kterou skutečně nabyt, zatímco soudy tuto skutečnost s ohledem na znění zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku vyhodnotily jako bezvýznamnou. Z rozhodnutí vydaných v této věci, která byla náležitě a vyčerpávajícím způsobem odůvodněna, každopádně vyplývá, že veškeré důkazy předložené stěžovatelem byly důkladně zhodnoceny.

49. Pokud se jedná o tvrzení, že Ústavní soud na stěžovatele uvalil nepřiměřené břemeno, když jej vyzval, aby prokázal státní občanství svého bratrance, který zemřel v roce 1974, a že tím vytvořil novou podmínku pro vydání věci, vláda v první řadě připomíná, že důkazní břemeno je otázkou, která náleží především do oblasti vnitrostátního práva a není upravena Úmluvou. Vláda dále uvádí, že stěžovatel nepředložil žádný doklad, který by přímo osvědčoval československé občanství Alexandra Blüchera nebo právo trvalého pobytu jeho otce, ale že poskytl pouze několik údajů bez důkazní hodnoty. Tvrzení stěžovatele, že Ústavní soud vytvořil novou podmínku pro vydání věci navíc není opodstatněné, neboť se jednalo o podmínku stanovenou zákonem, kterou tento soud pouze vyložil v souladu s Ústavou a za použití logického argumentu založeného na zásadě, podle níž nemohou mít dědici více práv, než kolik jich měl původní vlastník. V této souvislosti vláda tvrdí, že článek 6 odst. 1 státním neukládá, jaké povahy by měly být podmínky pro vydání věci, ani je nenutí k uplatňování právních fikcí. Skutečnost, že splnění určité podmínky není snadné prokázat, tedy (v souladu s výše uvedeným rozsudkem *Kopecký proti Slovensku*) nemůže znamenat porušení tohoto ustanovení. Stěžovatel ostatně nikdy netvrdil, že mu byl znemožněn přístup k jakýmkoli zdrojům informací. Pozemkové úřady naproti tomu z vlastního podnětu prošetřily státní občanství Alexandra Blüchera. Potíže, s nimiž se stěžovatel potýkal při prokazování československého občanství svého bratrance, proto svědčí spíše o tom, že tato osoba československé občanství neměla.

50. V souvislosti s řízením před Ústavním soudem vláda poznamenává, že tento soud projednával sedm ústavních stížností podaných stěžovatelem a že jeho argumentace zůstávala neměnná. Ze shrnutí řízení vyplývá, že Ústavní soud nebyl ani prvním, ani jediným orgánem, který se zabýval otázkou státního občanství Alexandra Blüchera a že stěžovatel měl několikrát příležitost se k této věci vyjádřit, aniž však svou argumentaci jakkoli pozměnil. Jeho

návrhům na prodloužení lhůt stanovených k předložení vyjádření Ústavní soud vždy vyhověl. Stěžovatel přitom nevyslovil přání podat k věci doplňující informace. Zde je třeba poznamenat, že zákon Ústavnímu soudu umožňoval nekonat ústní jednání, a vláda nevidí, v čem by ústní jednání mohlo stěžovateli poskytnout více příležitostí, aby se k věci vyjádřil. Jelikož se stěžovateli nikdy nepodařilo prokázat československé státní občanství svého bratrance, odůvodnění rozhodnutí vydaných Ústavním soudem, které je ostatně zcela dostačující, není nijak překvapivé.

51. Vláda z toho dovozuje, že stěžovatel měl přiměřenou možnost hájit svou věc, že jeho záležitost byla projednána spravedlivě a že rozhodnutí vydaná ve věci byla náležitě odůvodněna a nebyla svévolná, protože vycházela z příslušného odůvodnění.

B. Hodnocení Soudu

52. Soud připomíná, že jeho úlohou není svým vlastním hodnocením skutkových okolností a důkazů nahrazovat jejich hodnocení ze strany vnitrostátních soudů, nýbrž ověřovat, zda důkazní prostředky byly předloženy způsobem zaručujícím spravedlivý proces. Výklad a uplatňování vnitrostátního práva náleží v první řadě vnitrostátním orgánům, zejména soudům. Soudu rovněž nepřísluší posuzovat stížnosti týkající se skutkových nebo právních omylů, jichž se údajně dopustily vnitrostátní soudy, ani hodnotit vhodnost použití té či oné judikatury těmito soudy. Jeho úkolem je pouze ověřit soulad z toho vyplývajících důsledků s Úmluvou (viz *Brualla Gómez de la Torre proti Španělsku*, rozsudek ze dne 19. prosince 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-VIII, § 31 a 32, *Kníže Hans-Adam II. Lichtenštejnský proti Německu* [velký senát], č. 42527/98, § 49 a 50, ESLP 2001-VIII).

Navíc, právo na spravedlivý proces zaručené článkem 6 odst. 1 Úmluvy sice zahrnuje mimo jiné právo účastníků řízení předkládat vyjádření, která považují ve své věci za relevantní, nezaručuje však účastníkům pro ně příznivý výsledek řízení (*Andronicou a Constantinou proti Kypru*, rozsudek ze dne 9. října 1997, *Sbírka* 1997-VI, § 201). Článek 6 odst. 1 Úmluvy kromě toho neupravuje přípustnost důkazů, důkazní hodnotu či důkazní břemeno, neboť tyto otázky náležejí především do oblasti vnitrostátního práva (*Tiemann proti Francii a Německu* (rozh.), č. 47457/99 a 47458/99, ESLP 2000-IV).

53. V projednávané věci měly vnitrostátní orgány na základě několika restitučních žádostí podaných stěžovatelem vyložit ustanovení zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který upravuje podmínky restituce. Pozemkové úřady v Novém Jičíně a v Opavě tyto nároky zamítly, přičemž odkazovaly na stejný důvod, jaký Ústavní soud uvedl ve svém rozhodnutí ze dne 30. května 1997 vydaném v obdobném předcházejícím řízení, a sice na neexistenci důkazu, který by potvrzoval československé občanství původního vlastníka dotyčných nemovitostí. Jejich rozhodnutí byla dne 23. června 1999 potvrzena rozsudky Městského soudu v Praze. Tento soud měl za to, že výše uvedeným rozhodnutím Ústavního soudu není vázán, a shledal, že české občanství původního vlastníka není podmínkou pro uznání stěžovatele za osobu oprávněnou k restituci, ale že je nezbytné posoudit postavení stěžovatele jakožto závětního dědice ve smyslu § 4 odst. 2 zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Ústavní soud následně ve svých rozhodnutích o ústavních stížnostech podaných stěžovatelem proti rozsudkům ze dne 23. června 1999 opětovně potvrdil svůj názor vyslovený dne 30. května 1997, přičemž znovu vycházel ze zásady, podle níž dědic nemůže mít více práv, než kolik jich měl původní vlastník.

54. Ve světle těchto skutkových zjištění Soud poznamenává, že uplatnily-li městský soud a Ústavní soud odlišné důvody, na jejichž základě byly nároky stěžovatele zamítnuty, Ústavní soud nebyl prvním orgánem, který se zabýval otázkou státního občanství původního vlastníka, a jeho postoj zůstal neměnný.

1. K námitce týkající se údajně svévolného výkladu zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

55. Pokud se jedná o názorovou nejednotnost, na niž poukazuje stěžovatel, Soud podotýká, že takové rozdíly jsou svou povahou důsledkem, který je vlastní každému soudnímu systému tvořenému několika soudy, a že způsob uplatnění vnitrostátního práva nespadá do jeho působnosti, ledaže by postup soudů byl svévolný (viz přiměřeně *Zielinski a Pradal & Gonzalez a ostatní proti Francii* [velký senát], č. 24846/94 a 34165/96 až 34173/96, § 59, ESLP 1999-VII, *Kozlova a Smirnova proti Lotyšsku* (rozh.), č. 57381/00, ESLP 2001-XI). V projednávaném případě Soud po důkladném posouzení podkladů založených do spisu dospěl k závěru, že veškeré soudy, které v předmětných řízeních rozhodovaly, uvedly dostatečně jasné základní důvody, z nichž vycházely, a v jejich postojích neshledal žádný náznak svévole.

56. Pokud se konkrétně jedná o rozhodnutí Ústavního soudu, neukázalo se, že by tento soud ze skutečností, které mu byly předloženy, vyvodil svévolné závěry nebo že by překročil meze přiměřeného výkladu zákonných ustanovení vztahujících se na daný případ. Je třeba připustit, že tato věc poukázala na mezeru v ustanoveních zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, na druhou stranu je však třeba konstatovat, že Ústavní soud byl oprávněn tuto mezeru zaplnit ústavně konformním výkladem a s ohledem na ducha a účel tohoto zákona. V této souvislosti nelze tvrdit, že odkaz na zásadu *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet* (nikdo nemůže na jiného převést více práv, než kolik jich sám má) by byl v rozporu s logikou.

57. Rovněž nelze říci, že stát nesplnil povinnost postupovat co nejjednodněji za účelem zajištění právní jistoty. Otázka, zda se podmínka československého státního občanství vztahuje rovněž na původního vlastníka, totiž byla předmětem několika neměnných rozhodnutí Ústavního soudu a stěžovatel se nikdy neocitl v situaci právní nejistoty, která by vznikla z důvodu zpochybnění předchozích pravomocných rozhodnutí (viz *a contrario Brumărescu proti Rumunsku* [velký senát], č. 28342/95, § 61, ESLP 1999-VII).

2. K námitce nemožnosti stěžovatele účinně hájit svou věc

58. Stěžovatel rovněž tvrdí, že Ústavní soud mu nedal přiměřenou možnost předložit argumenty o státním občanství jeho bratrance, neboť nekonal ve věci ústní jednání a lhůta, kterou mu poskytl pro předložení písemných připomínek, byla příliš krátká.

59. Soud poznamenává, že žádná ze stran nepopírá, že se před Městským soudem v Praze konala ústní jednání, na nichž byly projednány jak skutkové, tak právní otázky případu. Je pravdou, že v řízení před Ústavním soudem se nekonalo ústní jednání. Účelem tohoto řízení však nebylo projednat přímo a v plném rozsahu občanská práva stěžovatele, nýbrž pouze otázky ústavnosti (*Houřová proti České republice* (rozh.), č. 58178/00, ze dne 1. července 2003).

Soud proto prohlašuje, že v tomto případě nekonání ústního jednání před Ústavním soudem bylo dostatečně vyváženo ústními jednáními před městským soudem.

60. Ze spisu ostatně vyplývá, že otázku státního občanství Alexandera Blüchera nastolily vnitrostátní orgány již v dubnu roku 1994, kdy bylo vydáno rozhodnutí Pozemkového úřadu v Ostravě v rámci úplně prvního řízení, zahájeného stěžovatelem před tímto úřadem. V rámci téhož řízení vyzval soudce zpravodaj Ústavního soudu v březnu 1997 právní zástupkyni stěžovatele k předložení dokladů prokazujících splnění podmínky státního občanství původního vlastníka.

Třebaže toto řízení, které skončilo odmítavým rozhodnutím Ústavního soudu ze dne 30. května 1997, není předmětem projednávání stížnosti, je vhodné poukázat na skutečnost, že v průběhu řízení, která jsou dnes před Soudem napadána, se pozemkové úřady v Novém Jičíně a v Opavě na toto rozhodnutí ze dne 30. května 1997 odvolávaly. Ze souhrnu skutkových okolností tohoto případu tedy vyplývá, že stěžovatel byl nucen otázku státního občanství řešit již před vydáním rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. prosince 1999 a ze dne 3. února 2000. Zároveň je třeba uvést, jak to činí i vláda ve svém stanovisku, že argumenty předložené v tomto směru stěžovatelem se v průběhu jednotlivých řízení neměnily, že žádostem stěžovatele o prodloužení lhůt pro vyjádření Ústavní soud vždy vyhověl a že stěžovatel nevyslovil přání podat k některým otázkám širší vysvětlení. Z rozhodnutí vydaných v posledním řízení ukončeném v roce 2003 konečně vyplývá, že stěžovatel do dnešního dne nebyl schopen požadovaný důkaz předložit.

61. Soud na základě posouzení těchto okolností shledal, že stěžovateli nebylo zamezeno, aby svou záležitost dal účinně přezkoumat českým Ústavním soudem.

3. K námitce týkající se nepřiměřeného důkazního břemene

62. Pokud se jedná o důkazní břemeno, které bylo na stěžovatele uvaleno z toho důvodu, že byl nucen prokázat československé občanství svého bratrance zesnulého v roce 1974, Soud není přesvědčen o tom, že bylo naprosto nemožné si takový důkaz opatřit, a to zejména s ohledem na poválečné historické souvislosti a na zájem, který měly německy mluvící osoby na prokázání své loajality vůči československému státu. Stěžovatel ostatně neuvádí, že by mu byl znemožněn přístup do příslušných evidencí.

63. V souvislosti s tím, že se obě strany odvolávají na případ *Kopecký proti Slovensku* [velký senát], č. 44912/98, rozsudek ze dne 28. září 2004), Soud uvádí, že opatření důkazů, které požadovaly slovenské orgány po panu Kopeckém, bylo mnohem obtížnější, a přesto Soud nevyslovil porušení Úmluvy.

64. Nelze proto tvrdit, že stěžovatelovo postavení bylo natolik nevýhodné, že mu znemožnilo hájit jeho věc.

4. Závěr

65. Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy v daném případě posoudily svrchovaně a s ohledem na veškeré skutkové okolnosti vyplývající ze spisu věrohodnost jednotlivých důkazních prostředků předložených stěžovatelem a svá rozhodnutí náležitě odůvodnily. Jejich rozhodnutí byla vydána na základě kontradiktorních řízení, v jejichž průběhu měl stěžovatel, který byl právně zastoupen, možnost předložit stanoviska a důkazy, které považoval za nezbytné, a rovněž tak mohl vyjádřit argumenty na podporu svých tvrzení.

Vzhledem k tomu, že Úmluva státům neukládá žádné omezení jejich volnosti, pokud se týče úpravy rozsahu působnosti právních předpisů, které mohou přijmout v oblasti restituce majetku, a stanovení podmínek, za jakých umožní navrácení vlastnických práv osobám, které jich byly zbaveny (viz, *mutatis mutandis*, *Jantner proti Slovensku*, č. 39050/97, § 34, rozsudek ze dne 4. března 2003, *Kopecký proti Slovensku*, uvedený výše, § 35), Soud opětovně uvádí, že v daném případě příslušelo vnitrostátním soudům a zejména nejvyššímu soudu země vykládat zákony, které byly přijaty v rámci obnovy země a které směřovaly k nápravě některých křivd způsobených v minulosti. Soudy tak splnily úlohu, která jim v právním státě přísluší, a nelze-li jejich závěry považovat za svévolné, nemůže je Soud nijak zpochybnit.

66. S ohledem na výše uvedené Soud dospěl k závěru, že řízení před vnitrostátními orgány, posuzovaná jako celek, splnila požadavek spravedlivosti ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

67. Z toho vyplývá, že k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že k první předběžné námitce vlády není nutné se vyjadřovat, a její druhou námitku *zamítá*;
2. *rozhoduje*, že k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 11. ledna 2005 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉ
tajemnice

J.-P. COSTA
předseda